

OPERA
KRAKOWSKA

premięra
Opera Krakowska
scena operowa
w gmachu Teatru
im. J. Słowackiego
23. 24. VI
2007

ptasznik
karl zeller

150
M. Górowski

SEZON 2006/2007

DYREKTOR NACZELNY
GENERAL DIRECTOR

Piotr Rozkrut

DYREKTOR ARTYSTYCZNY
ARTISTIC DIRECTOR

Piotr Sułkowski

OPERA KRAKOWSKA - INSTYTUCJA KULTURY
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO
THE KRAKÓW OPERA - CULTURAL INSTITUTION
OF MAŁOPOLSKA REGIONAL GOVERNMENT

Karl Zeller

Ptasznik z Tyrolu Der Vogelhändler

Operetka w trzech aktach / Operetta in Three Acts
Libretto by Moritz West (M. Nitzelberger), Ludwig Held

Tłumaczenie tekstów / Translation by
J. Słotwiński, T. Janicki, I. Danielewski, B. Cygler, P. Aigner

Prapremiera / World première
Wiedeń, 10 I 1891

Premiera polska / Polish première
Warszawa, 18 VI 1891

Premiera / Première
23, 24 VI 2007

Scena Operowa w Teatrze im. J. Słowackiego w Krakowie
Opera Stage at the J. Słowacki Theatre in Kraków

REALIZATORZY / PRODUCERS

Kierownictwo muzyczne / Music Director

Tomasz Tokarczyk

Reżyseria / Director

Paweł Aigner

Scenografia / Set Designer

Jos Groenier

Kostiumy / Costume Designer

Bettina Hinteregger wg projektu / project by Robby Duiveman

Choreografia / Choreographer

Sabine van der Helm

Ruch sceniczny / Stage Movement

Kazimierz Knol

Przygotowanie chóru / Chorus Leader

Marek Kluza

Spektakl powstał w koprodukcji

z Fundacją Supierz Artist Management

Co-operation with The International Opera

Productions Foundation and Supierz Artist Management

Realizatorzy oryginalnej wersji językowej

Production Team of the original language version:

Bernhard Steiner (Kierownictwo muzyczne / Music Director),

Bert Bijnen (Reżyseria / Director),

Jos Groenier (Scenografia / Set Designer),

Bettina Hinteregger (Kostiumy / Costume Designer),

Sabine van der Helm (Choreografia / Choreographer),

Uri Rapaport (Światła / Lighting)

Scenografia została wykonana przez Zespół Techniczny Opery Krakowskiej
Scenography developed by the Kraków Opera Technical Staff

WSPÓŁPRACA REALIZATORSKA / PRODUCERS' CO-OPERATION

Asystent reżysera / Director's Assistant
Dagmar Bilińska

Korepetytorzy solistów / Soloist's Coaches
Irena Celińska
Kristina Kutnik
Małgorzata Westrych

Konsultacja wokalna chóru / Chorus Guidance
Teresa Wessely

Inspicjenci / Stage Managers
Hanna Podkanowicz-Zarycka
Agnieszka Sztencel

Sufler / Prompter
Dorota Sawka

Streszczenie libretta

Akt I

Palatynat Nadreński, początek XVIII wieku. Od dawna w tej okolicy nie pokazał się żaden urzędnik, więc mieszkańcy do woli korzystają z dóbr książęcych. Ale oto nadbiega przerażony sołtys Schneck i zawiadamia wieśniaków, że w rewirze ma zamiar zapolować sam Książę. Wkrótce pojawia się książęcy łowczy baron Weps. Zwołuje Radę Gminną, której przedstawia wymagania Księcia: przywitać go ma młoda dziewczyna, a las roić się od dzikich świń. Mieszkańcy lamentują, bo nie wiadomo, co dawniej widziano w okolicy: dzika czy dziewicę. Przekupiony Weps zgadza się, by w miejsce dzika podstawiono czarną świnię, a Księcia przywitała córka sołtysa - trzykrotna wdowa. Tymczasem do wsi zjeżdżają ptasznicy, a wśród nich Adam, który chce odwiedzić narzeczoną, listonoszkę Krysię. Marzy mu się posada na dworze, co mogłoby zaowocować rychłym ślubem z Krysią. Jednak Weps ma własne problemy, których przysparza mu ciągle wpadający w długi siostrzeniec Stanisław. Ich rozmowę przerywa wejście lokaja z książęcym listem: Książę nie przyjedzie! Sytuację ratuje Stanisław proponując, że sam przedstawi się jako Książę. We wsi zjawia się też Księżna w przebraniu wieśniaczki, chcąc sprawdzić wierność męża. Adamowi przedstawia się jako „Marysia”. Zaloty Ptasznika przerywa Krysią. Wpada ona na pomysł, aby wręczyć Księżciu podanie o posadę dla Adama. Ten jednak kategorycznie zabrania Krysi takiej protekcji. Jednak dziewczyna, kiedy widzi zbliżającego się eleganckiego młodzieńca, wyciąga rękę z petycją. Mile zdziwiony Stanisław zaprasza Krysię do domku myśliwskiego. Ale oto zbliżają się wieśniacy z córką sołtysa oraz wściekli z zazdrości Księżna i Adam. Krysią wychodzi z podpisanym podaniem. Jednak „Książę” zdążył już uciec. Adam zrywa zaręczyny.

Akt II

Letnia rezydencja książęca. Dwór plotkuje o rozwodzie książęcej pary. Księżna poleciła sprowadzić Tyrolczyków, zaraz ma się odbyć egzamin na stanowisko dyrektora dworskiej menażerii. Weps jest przewodniczącym komisji egzaminacyjnej, pozostali członkowie - profesorowie zdążyli już kompletnie się upić. Na polecenie Księżnej komisja odprawia wszystkich kandydatów oprócz Adama. Stawiają Ptasznikowi piątkę, ignorując jego wysiłki, by tego egzaminu nie zdać. Wepsa odwiedza Adelajda, mocno podstarzała dama dworu, która pała gorącym uczuciem

do Stanisława. Wręcza baronowi plik weksli ukochanego. Ten chce za wszelką cenę doprowadzić do ślubu Stanisława z Adelajdą. Tymczasem na dwór ze skargą przybywa Krysia: jest niewinna, a mimo to opuścił ją narzeczony. Księżna postanawia pogodzić skłóconą parę, poleca Krysi rozpoznać winowajcę. Kiedy do Księżnej zbliża się „młoda” para - Adelajda i Stanisław - rozbrzmiewa dzwonek. To Krysia rozpoznała intryganta. Jedyny sposób na uniknięcie skandalu podsuwa ciągle obrażony na narzeczoną Adam: Stanisław musi ożenić się z Krysią.

Akt III

Trwają przygotowania do ślubu. Krysia nie czuje się dobrze w nowej roli. Ciągle zazdrosna jest o Marysię. Dopiero Księżna wyjawia jej prawdę. Tymczasem zrozpaczonej Adelajdzie w sukurs przychodzi Weps. Oświadcza się i zostaje przyjęty. I dla Krysi, i dla Stanisława ślub przestaje być koniecznością. Ich rozmowę, z której jasno wynika, że nigdy nic pomiędzy nimi nie zaszło, słyszy Adam. Ptasznik oświadcza się Krysi.

Projekt kostiumu Adama / Project of Adam's costume

SYNOPSIS

Act I

Rhine Palatinate in the early 18th century. No official has appeared in the area for a long time and the local residents enjoy the Prince's property. However, one day, scared Schneck, the Village Mayor, arrives to notify the villagers that the Prince himself plans to hunt in the local forest. Soon Weps, the Master of the Hunt appears. He calls the Village Council to session and presents the Prince's requests: the Prince must be welcomed by a young virgin, and the forest must be full of wild boars. The villagers lament as they are not sure what they saw in the region lately: a virgin or a boar. Bribed Weps agrees that a boar can be replaced by a black pig, and the Prince would be welcomed by the Mayor's daughter, a three-time widow. Birdsellors, including Adam, arrive at the village at that time. Adam wants to see his fiancée, the Post Mistress. He dreams of an office at the court, and that would speed up his marriage with Christel. However, Weps has his own problems caused by his ever-indebted nephew Stanislaus. Their conversation is interrupted by the arrival of a servant bringing a letter from the Prince: the Prince is not coming! The situation is saved by Stanislaus, who offers to act as the Prince. Then, the Princess appears, disguised as a village girl, to check whether her husband is faithful. She introduces herself as "Marie" to Adam. The Birdseller's courting is interrupted by Christel. She has an idea to pass Adam's application for a court position to the Prince, but Adam definitely forbids her to ask for any favours. The girl, however, once she notices the handsome young man, extends her hand with a request. Nicely surprised Stanislaus invites Christel to the hunters' chalet. The villagers arrive with the Mayor's daughter, together with angry Princess and Adam. Christel comes out with a signed petition, while the "Prince" disappears. Adam breaks his engagement with Christel.

Act II

The Prince's summer residence. The courtiers are gossiping about of the Prince's divorce. The Princess orders to fetch the Tyroleans, as the examination to the position of the court menagerie handler is to be held. Weps chairs the commission, while the other members, the professors, become completely intoxicated. By the Princess's order, the commission turns down all the candidates, except for Adam. They give him the highest grade, ignoring his efforts to fail the exam. Weps is visited by Adelaide, an ageing lady at court who is passionately in love with

Stanislaus. She hands over a pile of her lover's draft notes to the Baron. The Baron wants Stanislaus to marry Adelaide for any price. At that time, Christel arrives at the court, with a complaint: her fiancé deserted her although she was innocent. The Princess decides to reconcile the pair. She orders Christel to identify the guilty man. When the bride Adelaide and the groom Stanislaus come to the Princess, a bell is heard: Christel has recognized the intriguer. The only way to avoid a scandal is suggested by Adam who still feels offended: Stanislaus must marry Christel.

Act III

Preparations to the wedding continue. Christel does not feel well in her new role. She is jealous about Marie. Only the Princess tells her the truth. Despairing Adelaide is saved by Weps. He proposes to her and is accepted. Thus, it is not necessary for Christel and Stanislaus to marry. Their conversation indicating that nothing happened between them is overheard by Adam. The Birdseller proposes to Christel.

Projekt kostiumu Szneka / Project of Schneck's costume

OBSADA / CAST

Adelajda

Agnieszka Cząstka

Bożena Zawiślak-Dolny

Księżna

Małgorzata Lesiewicz-Przybył

Anna Noworzyn

Weps

Andrzej Biegun

Przemysław Rezner

Stanisław

Witold Wrona

Adam Zolner-Gawron

Adam

Janusz Ratajczak

Adam Sobierajski

Krysia

Anita Maszczyk

Katarzyna Oleś-Blacha

Karin Wiktor-Kałucka

OBSADA / CAST

Sznek

Janusz Dębowski

Michał Kutnik

Oberżysta, Lokaj

Stanisław Knapik

Adam Sadzik

Pijaczek

Janusz Dębowski

Tadeusz Kwinta

Robaczek

Michał Kutnik

Franciszek Makuch

Rózia

Joanna Grandys

Joanna Rakoczy

Orkiestra, Chór i Balet

Opery Krakowskiej

**The Kraków Opera Orchestra,
Choir and Ballet**

Czas trwania spektaklu

Running time

2 h 30 min.

Anna Woźniakowska

Niepoważne dzieło poważnego radcy

Praca radcy dworu Karla Zellerera na stanowisku dyrektora departamentu sztuki w austriackim ministerstwie wyznań i oświaty nie mogła być bardzo absorbująca, jeśli pozwalała mu na systematyczne zajmowanie się kompozycją. Poważny na co dzień doktor praw, syn wziętego lekarza z St. Peter in der Au w Dolnej Austrii, muzyką interesował się wprawdzie od dziecka, dobry głos i wrodzona muzykalność umożliwiły mu nawet udział w słynnym chórze chłopięcym Wiener Hofkapelle, otrzymał też przyzwoite wykształcenie muzyczne. Wydawało się jednak, że sztuka będzie dla niego jedynie ubarwieniem monotonnego urzędniczego życia, które – zgodnie z duchem epoki – realizował przykładnie, kończąc uniwersyteckie studia prawnicze i pnąc się od stanowiska koncypienta do funkcji dyrektorskich i tytułu hofrata. Duch epoki Wiednia drugiej połowy XIX wieku (Zeller urodził się w 1842 roku, zmarł w roku 1898) miał atoli podwójne oblicze. Jedno wyznaczała etykieta cesarskiego dworu i silnie skonwencjonalizowane życie ministerialnych dykasterii, drugie – swobodna, rozkołysana walcem aura wiedeńskich przedmieść. Życie i twórczość Karla Zellerera jest tej dwoistości najlepszym przykładem. Radca dworu nie pisywał sonat, symfonii czy kwartetów, ale... operetki. Co więcej, operetki cieszące się powodzeniem. Ministerialni notable musieli ten fakt zaakceptować, choć przyszło im to z trudem. Z pewnością nie jeden z nich prywatnie dobrze się bawił na spektaklach *Jocondy*, *Wagabundy* czy *Sztygara*, nucił przy goleniu urocze melodie kolegi zza biurka, ale oficjalnie pobratymstwo lekkiej muzyki z dostojeństwem tytularnego radcy dworu było nie do pogodzenia. Musiał minister wątpić, czy obdarzony tak specyficznym talentem urzędnik zdaje sobie z tego sprawę, bo nie omieszkał wystosować do niego pisma stwierdzającego, iż *jest chyba rzeczą oczywistą, że z uwagi na swą pozycję urzędnika państwowego pan doktor Zeller nie może pojawiać się na scenie*. Doktor Zeller z widowni odbierał więc owacje i gratulacje, jakich nie szczędziła mu rozentuzjasmowana publiczność Theater an der Wien, w którym jego operetki wystawiano po kilkadziesiąt razy, co w owych czasach było dowodem absolutnego sukcesu. Najpopularniejsza, a i chyba najdoskonalsza z operetek Zellerera, *Ptasznik z Tyrolu*, doczekała się nawet stu osiemdziesięciu czterech przedstawień! Czemu zawdzięczał Zeller swój sukces? Z pewnością dobremu rzemiosłu kompozytorskiemu, wrodzonej inwencji melodycznej pozwalającej mu tworzyć motywy wdzięczne, łatwo wpadające w ucho, ale przede wszystkim

Opera Krakowska

tematyce wykorzystywanych librett oraz zgodności charakteru muzyki z tą tematyką. Zeller porzucił bowiem świat hrabiów i książąt dotąd eksploatowanych w różnych odmianach przez librecistów i sięgnął po opowieści „z ludu”. Jego bohaterowie to wykonujący różne zawody mądrzy i dzielni przedstawiciele Austrii wiejskiej lub małomiasteczkowej: myśliwi, ptasznicy, drwale, listonosze, górnicy itp. Potrafią kochać niegorzej od hrabiów, a wrodzona inteligencja i prawość charakterów pozwala

Projekt kostiumu Stanisława / Project of Stanislaus' costume

im niejedną raz górować nad arystokratami. Tacy też są protagoniści *Ptasznika z Tyrolu*. Pomysł napisania operetki powstał podobno podczas wakacji spędzonych przez Zellera i zaprzyjaźnionego z nim Moritza Westa, autora librett, w Tyrolu. Podobno spotkali tam prototyp Adama, głównego bohatera późniejszej operetki, tam też nasiąkli sielską atmosferą, którą potem tak trafnie oddali w swym wspólnym dziele. Co ciekawe, muzyka Zellera zdradza jednak większe pokrewieństwo z ludowymi melodiami Palatynatu niż Tyrolu, sama akcja dzieła też nawiązuje do historii tej części ziem Świętego Cesarstwa. Oto w postaci hrabiego Stanisława librecista odmalował podobno kurfirsta panującego w Pfalz w XVIII wieku, w którym rozgrywa się akcja *Ptasznika*. W postaci księżnej Marii doszukiwano się samej cesarzowej Marii Teresy. Nic więc dziwnego, że wieści o powstającym dziele bulwersowały nieco kręgi dworskie, ale po prapremierze 10 stycznia 1891 roku wiedeńska „Fremdenblatt” uspokajała zaniepokojonych, pisząc, iż to *żadna afra państwowa, ale niewinna, niefrasobliwa i wesół historia miłosnych perypetii na dworze jego wysokości*. Czy miłosne perypetie osiemnastowiecznych bohaterów mogą zainteresować współczesnego widza? Bert Bijnen, reżyser spektaklu mówi: *każda operetka powinna przede wszystkim bawić, a libretto Ptasznika z Tyrolu jest napisane z humorem, czytelnym zwłaszcza dla tych, którzy znają historyczne tło libretta. Ale mimo tych historycznych odniesień, libretto jest żywe, wręcz współczesne w potraktowaniu np. postaci kobiecych. Mamy tu kapitalny wachlarz mocnych kobiet, decydujących o swoim życiu, ba, nawet pracujących zawodowo, jak listonoszka Krysia. Dobre tworzywo teatralne jest ponadczasowe, więc myślę, że ta inscenizacja znajdzie swoich zwolenników. Staraliśmy się – wszyscy realizatorzy spektaklu – połączyć w niej tradycję ze współczesnością, co da się zauważyć choćby w pewnych elementach strojów. Chcieliśmy też wydobyć pewne głębsze przesłanie dzieła, mówiące o ludzkich uwikłaniach. Ich symbolem są zastosowane elementy scenograficzne. Jest jeszcze jeden ważny element, który uwiedzie z pewnością widzów słuchaczy – wspaniała muzyka Zellera. I tu posłużę się opinią o niej zmarłego przed laty, wspaniałego publicysty muzycznego, Romana Jasińskiego: W owych uroczych melodiach zamknięty jest na zawsze zagubiony styl i smak całej epoki, być może pod wieloma względami nie najlepszej, pod niektórymi dla nas śmiesznej, lecz przecie na swój sposób bogatej i barwnej, gdy melodie płynęły szeroką, niepowstrzymaną falą i gdy ludzi stać było jeszcze było na naiwne, proste wzruszenia*.

Anna Woźniakowska

A Less Serious Work of a Serious Advisor

Karl Zeller's work as an advisor to the court holding the position of the Art Department Director at the Austrian Ministry of Denominations and Education was not much preoccupying since it allowed Karl to work on his compositions regularly. Karl, a son of a popular physician at St. Peter in der Au in Lower Austria, had been interested in music since childhood and later, when he became a serious doctor of law. His good voice and inborn musicality allowed him even to participate in the famous Wiener Hofkapelle Boys' Choir. Decent musical education accompanied his interest. However, it seemed that art would only give colours to his monotonous office life at the position which he discharged in an exemplary fashion, upon completing his law studies and during his advancement from the position of a Konzipient to the managerial posts and the title of Hofrat. The spirit of Vienna in the second half of the 19th century (Zeller was born in 1842 and died in 1898) was double-faced. One side determined the etiquette of the Emperor's Court and highly conventional life of ministerial civil servants, and the other one was a free aura of the Vienna suburbs, swinging along with the waltz music. The life and work of Karl Zeller is the best example of the two facets. The Court Advisor did not compose sonatas, symphonies or quartets, but rather... operettas. Moreover, they were very attractive operettas. The ministerial officials had to accept that fact although it was not easy. Most certainly, many of them privately enjoyed themselves at the performances of *Jeconda*, *Vagabond* or *Der Obersteiger*, and, when

Projekt kostiumów dam dworu / Project of ladies-in-waiting's costumes

shaving, they sang the charming melodies composed by their office colleague, although officially the fraternity between the light muse and the nobility of the title Court Advisor was not compatible. The minister himself had doubts whether his officer, gifted with such a specific talent, realized that fact, because he sent to Zeller a letter stating that *it is quite obvious that due to the state officer position, doctor Zeller may not appear on the stage*. Doctor Zeller received standing ovations and congratulations from the enthusiastic audience while sitting among the viewers of the Theater an der Wien where his operettas were presented dozens of times, which, in those days, was a proof of absolute success. The most popular and probably the most perfect of Zeller's operettas, *The Birdseller*, was performed 184 times! What was the cause of Zeller's success? Most certainly he owed it to his solid composer skills and his natural melodic innovation that allowed him to create pleasant and easy memorised motifs, but, first of all, the themes used in the librettos and the compliance of the music nature and those themes. Zeller abandoned in fact the world of counts and prices, so often exploited in various forms by the script writers, and reached out to the "people's stories." His protagonists are people from various walks of life, wise and brave representatives of rural and small-town Austria: hunters, birdsellers, lumberjacks, postmen, miners etc. They are able to love as passionately as counts do, while their natural intelligence and integrity of character allows them even to overwhelm the aristocrats. And that is the case of *The Birdseller* protagonists. The idea of the operetta was allegedly conceived during the holiday spent by Zeller and his friend Moritz West, a libretto

Projekt kostiumów ptaszków / Project of birds' costumes

writer, in the Tyrol. There, they came across a prototype of Adam, the main protagonist of their operetta, and they had soaked with the rural atmosphere which they later reproduced so faithfully in their joint work. What is interesting is that Zeller's music shows proximity to the folk songs of the Palatinate rather than those of the Tyrol. Also, the operetta's action refers to the history of that part of the Holy Empire. The figure of Count Stanislaus probably reflects the Kurfürst reigning in Pfalz in the 18th century, and that is where *The Birdseller* action is taking place. The figure of Princess Marie was associated with Empress Maria Theresa herself. Therefore, it was not strange that the stories of the new work irritated the court circles, although, after the 10 January 1891 premiere, the Vienna *Fremdenblatt* pacified those concerned, writing that it was not a state affair, but rather an innocent, light-hearted and funny love-affair story at His Majesty's court. Can a love-affair story of the eighteenth-century protagonists attract the attention of the present-day audience? Bert Bijnen, the director of the performance says: Each operetta should primarily be enjoyable, and *The Birdseller* libretto is written with humour which is understandable especially by those who know the historical background of the lyrics. But despite those historical references, the libretto is lively and even modern in the treatment of e.g. women figures. We are presented here with an excellent choice of strong women, who decide themselves of their lives, well, there are even working women, like *Post Mistress Christel*. Good theatrical company is untimely, so I think that our production will find its followers. The whole production team tried to connect the tradition and the present day in that performance, and you can notice it at least in certain set decoration elements. We also wanted to emphasize a certain deeper message of that work which is talking of human relationships. They are symbolized by our set components. There is one more essential element which will certainly enchant the viewers and listeners: the great music composed by Zeller. I will quote here an opinion of the late Roman Jasiński, an excellent music critic: "In those charming melodies, there is locked forever the lost style and taste of the whole period. That period may not have been the best in many ways, or may have been funny in some ways, but it was rich and colourful in its ways, when the melodies flowed with a wide and overwhelming wave, while the people still afforded their naive and simple feelings.

OPERA KRAKOWSKA

Dyrektor Naczelny
Piotr Rozkrut

Dyrektor Artystyczny
Piotr Sułkowski

O P E R A
K R A K O W S K A
ul. Lubicz 48
31-512 Kraków
tel.: 012 628 91 01
fax: 012 628 91 03
www.opera.krakow.pl

Rezerwacja / Reservation:

Tel. +48 12 296 62 62 (63)

Kasy biletowe:

Pl. Św. Ducha 1

tel. +48 12 421 16 30

ul. Lubicz 48

tel. +48 12 296 62 60 (61)

e-mail:

bilety@opera.krakow.pl

tickets@opera.krakow.pl

kasa.opera@neostrada.pl

Opera Krakowska
instytucja kultury
Województwa
Małopolskiego

Partner:

Sponsorzy:

Plus

VILLA DECIVS
RESTAURANT

Patronat medialny:

DZIENNIK POLSKI

TVP 3
KRAKÓW

KARNET

P
przeład

Krajowa Sieć FM
złote przeboje
najlepsze przeboje lat 60-70-80

onet.pl

W projekcie okładki wykorzystano projekt
plakatu autorstwa prof. **M. Górowskiego**
Projekty kostiumów autorstwa **R. Duivemana**

Redakcja / Editing: **Małgorzata Kubik**
Opracowanie graficzne, skład i łamanie
Artwork and Layout: **Dariusz www.Bebnowski.pl**
Tłumaczenie / Translating: **Henryk Zwolski**
Druk / Print: **Drukarnia Pasaż**
Wydawca / Publisher: **Opera Krakowska**

Oby nigdy
nie zabrakło Ci czasu,
by okazać uczucia

Plus

RAZEM LEPIEJ

Makieta nowego gmachu
Opery Krakowskiej
fot. Janusz Leśniak

O P E R A
K R A K O W S K A
ul. Lubicz 48
31-512 Kraków
tel.: 012 628 91 01
fax: 012 628 91 03
www.opera.krakow.pl